

Ezzel megfogalmazta újító szándékát, és ezt a költői programját alkotói életművében meg is valósította.

Feleségével, Szécsi Margittal vissza-visszajártak ide, és sok szép, ihletett napot töltöttek az országban. Mindketten – de a nyomukba érkezők is, így Ágh István, Kiss Benedek, Utassy József és Buda Ferenc – beleszerettek a táj szépségébe, az ország gazdag kultúrájába, folklórkincsébe.

Nagy László Bulgáriában csodálkozhatott rá az ikonfestészetre is, grafikáinak és ikonképeinek visszatérő motívuma lett például Sárkányölő Szent György. Egyik barátunk mesélte, hogy nagyapámat a helyiek inkább képzőművészként, farigcsáló ezermesterként ismerték. Azonban nem csak képzőművészetére és verseire volt hatással bolgár környezete. Nemrég megtaláltuk drámafordításainak kéziratait, ezek között

MEZEY KATALIN

Nagy László üzenete

„Ha lesz emberi arcuk egyáltalán, csókolom őket.
Ha lesz emberi szellemük, tudatom velük, üze-
nem nekik, hogy csak ennyit tudtam tenni értük.”

(Elhangzott: Kormos István
tévéinterjújában, 1975-ben)

Ha még van emberi arcunk és emberi szellemünk, nem árt belegondolnunk, mi is és mennyi az a „csak ennyi”, amit Nagy László értünk tenni tudott? Amit Nagy László tudott értünk tenni? Nem a száz vagy ötszáz évvel, hanem a negyvenegy évvel a halála után élőkért? Tudott-e valóban tenni értünk valamit? Hiszen tudjuk, hogy akart. Ebben a Nagy Lászlóra jellemzően tömör és szemérmes két mondatban az fogja meg legjobban az embert, hogy úgy élt, úgy munkálkodott, írt, fordított, rajzolt, faragott, hogy közben ránk is, utána jövőkre is gondolt, nekünk is üzent. Értünk akarta megérteni, ép ésszel túlélni a maga tébolyult történelmi korszakát. Mert a „csak ennyi” megfogalmazásban benne rejlik az a fájdalom, hogy „többet szerettem volna, de csak ennyit adatott tennem értetek”.

Itt, szeretett Bulgáriájában, a felújított szmoljani Nagy László Emlékház megnyitásán, ha gyors mérleget készítünk arról, hogy mi az, amit értünk tett a költő, mi az a számunkra készült hagyaték, amire

Ivan Teofilov *Krali Markó* és *Mese az aranyalmáról* című műveit, valamint Ivan Radoev *Benzin* és *Rómeó és Júlia* című színdarabjait. A szövegek gondosabb vizsgálata után remélem, a drámafordító Nagy Lászlót is bemutatathatjuk.

Édesapám is mindig rajongva beszélt a bolgár népdalokról, balladákról. Szívesen hallgatta és dalolta őket, szívesen beszélt a bolgárkertészetről és a bolgár konyháról. Néhány évvel ezelőtt egy új Nagy László Emlékháznak örülhetett itt, és nagyon készült a mai napra. Az állandó kiállítás anyagához rengeteg képet válogatott, képmontázsokat készített, de közreműködése tavaly augusztusi halálával megszakadt. Most mégis megvalósult egy álma, ezért is örülök, hogy édesanyámmal, Török Ildikóval itt lehetünk.

az ötvenéves Nagy László gondolt, amikor Kormos István kérdésére a jövő nemzedékeknek szánt üzenetét kimondta, természetesen először költői életművére kell gondolnunk. Bizonyos, hogy ez a legnagyobb értékű és erejű hagyaték, amely minden egyéb Nagy László-i cselekedetnek, életpélda-mutatásnak is a tőkesúlya.

Nagy László a 20. század egyik utolsó költője, ha nem *az utolsó költője*, aki a magyar nyelvből a maga képzelete, gondolatjárása szerinti, csak rá jellemző költői világot tudott teremteni. Költői ereje lehetővé tette, hogy a valóság sokrétű, kuszának tetsző, de rendszert alkotó bonyolultságát a saját versnyelvére lefordítsa. A nyelven belül szinte egy új, Nagy László-i nyelvet teremtett, a nyelv jeleiből saját, költői jelképrendszert formált, amelynek a megfejtése sokszor szinte a lehetetlent kísérti. Mint minden más jelképrendszerben, itt is minden képletnek a forrását és kontextusát ismernünk kellene ahhoz, hogy megértsük, amit olvasunk. Honnan tanulhatnánk meg ezeket a jelképpé emelt jeleket, ha nem magából a Nagy László-i költészetből? Minél több Nagy László-verset olvas valaki, annál jobban képes megtanulni és befogadni ennek a nyelvnek a valóságos látványokban és az örökölt, ősi, kollektív látomásokban gyökerező, azokból kifejtett logikáját, öntörvényű asszociációit. A fogalmak helyett használt természeti jelenségek: kövek, sziklák, fák, virágok, évszakok és napszakok, színek, formák, mozgások, állati vagy emberi karakterek képezik az ismerős,

mégis szokatlan jelképrendszert. Nagy László a természetben és a természetből élő paraszti felmenők évezredek tudásából, a még eleven falusi közösségekben megőrzött, mitikus hagyományokból, a maga gyermekkori falusi életéből és felnőttkori, városi világának élményeiből, közösségi tapasztalatából és szelleméből is táplálkozva volt képes költői univerzumát megteremteni, amelyet elsősre, ha fel nem is foghatunk, de a lényegét megsejtjük. A tömör költői alakzatok, hasonlatok, metaforák, megszemélyesítések, asszociációk világunk rejtett kapcsolatrendszereit, azonosságait és különbözőségeit lelelik le, világítják át, feltárnak mélyen gyökerező összefüggéseket, miközben gyönyörködésre készítenek és életre tanítanak.

Örökségünk azonban nem csupán a különleges Nagy László-i poézis, valamint a bolgár és délszláv népköltészet rendkívüli szépségű magyar fordításainak több vaskos kötete. Mindenki, aki az életművét olvassa, megérti a költőnek a modern magyar költészetben játszott szerepét, Nagy Lászlónak a „proletárdiktatúra” évtizedeiben is megőrzött emberi szuverenitását, a saját reményeit és vágyait is korrigálni képes kritikai attitűdjét. Szembesül mindig a teljes magyarság érdekeire figyelő, szenvedélyes megszólalásaival és kiállásával is, kérlelhetetlen egyenességével és igazságszeretetével, jelleme erejével, emberi tisztánlátásával, bátorságával.

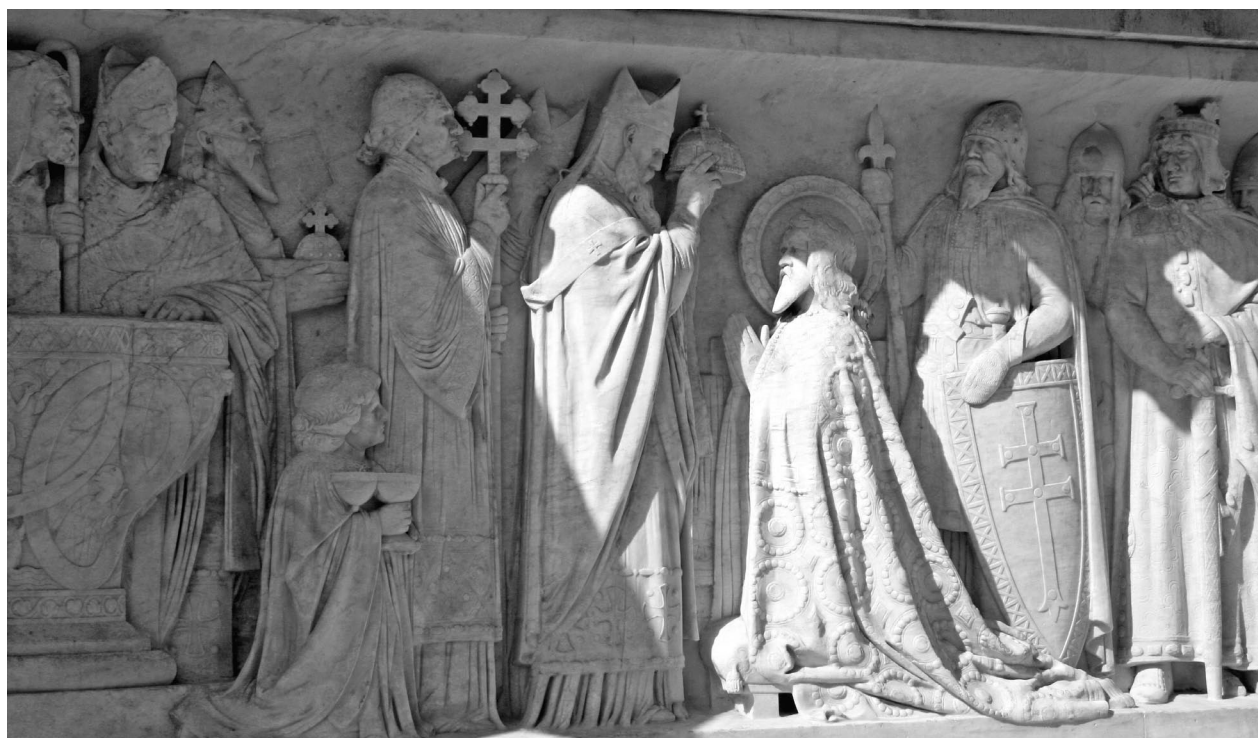
Hadd idézzem itt a talán legismertebb Nagy László-vers kezdősorait:

„...ki viszi át fogában tartva
a Szerelmet a túlsó partra!”

Ezek a sorok nem csak a belőlük kibomló természeti kép meghatározó-megrázó volta miatt hatnak ránk, nem csak az áradó vízben kölykét fogában tartva menteni próbáló anyaállat háttér-rajzával ragadnak meg. A vers titka az, hogy emberi létünket – a mai, modern emberi lét lényegét – jeleníti meg. Egy fejlődésnek nevezett, mindent elsodró áradatban élünk, amelyből reménytelen reménnyel kell magunkkal együtt biztos helyre átmenteni az élet legfontosabbnak ítélt kincseit.

Ennek a globális léthelyzetnek a látomásos megjelenítése révén válik ez a rövid vers első hallásra is evidens, közös élményünkké. Azonosulunk vele, ráismerünk benne önmagunkra. Karácsony Sándor szerint ez a legtöbb, amit művészi alkotás elérhet.

Az áradat ellenében, amely lerombolta a hagyományos társadalmi szerkezetet az azt fenntartó erkölcsi világrenddel együtt, és elmosni készül az emberiség sok ezer éves szakrális és kulturális örökségét is: itt állunk a megújuló szmoljani Nagy László Emlékház megnyitó ünnepségén. Mert tudjuk, hogy mi az, amit a költő értünk tett, mi az, amit ránk hagyott, felismertük, hogy magunkkal együtt örökségünket is át kell mentenünk „a túlsó partra”.

Stróbl Alajos: Szent István (Budapest, I. kerület, 1906)